

SPROSTOWANIA I DOPEŁNIENIA SIENKIEWICZOWSKIE

Do Redakcji „Wieku XIX” napisali państwo Anna i Antoni Cybulscy z Muzeum Henryka Sienkiewicza w Woli Okrzejskiej. Treść listu przedrukujemy w całości:

JESTEŚMY wieloletnimi pracownikami Muzeum Henryka Sienkiewicza w Woli Okrzejskiej. Od 45 lat zbieramy wszelkie pamiątki i dokumenty związane życiem i działalnością Henryka Sienkiewicza oraz jego rodziny. Dokumenty te (m.in. oryginalne metryki urodzenia) pozwoliły nam wykryć sporo błędów, od lat powielanych przez biografów pisarza, w tym przez Barbarę Wachowicz. Dlatego czujemy się w obowiązku prosić Państwa o umieszczenie w „Wieku XIX. Roczniku Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza” sprostowań dotyczących mylnie podawanych faktów, które zafałszowują biografię pisarza i jego rodu.

Jednym z takich błędnie podawanych przez biografów faktów jest miejsce i rok urodzenia sióstr Henryka Sienkiewicza, Anieli Pauliny Stefanii oraz Marii Heleny Emilii, córek Stefanii z Cieciszowskich i Józefa Sienkiewicza (zob. np. B. Wachowicz, *Marie jego życia*, Warszawa 1985, s. 40–41¹). Wachowicz podaje jako datę urodzenia Anieli rok 1850, tymczasem z metryki jej urodzenia, którą dysponujemy, wynika, że był to rok 1848 (akt 17, s. 171 aktów urodzenia osób, które przyszły na świat w parafii Wrzeszczów za lata 1837–1856), a urodziła się ona w Wygnanowie niedaleko Grotek, w ziemi radomskiej, w stronach rodzinnych ojca, a nie w Woli Okrzejskiej. Oto pełna treść metryki:

Wygnanów. Folwark. Sienkiewicz Aniela, Paulina, Stefania.

Działo się we Wrzeszczowej dnia czwartego lipca 1848 roku o godzinie siódmej wieczór. Stawił się Józef Sienkiewicz dzierżawca z Wygnanowa lat 35 mający i w obecności Józefa Bajkowskiego, dzierżawcy dóbr Glinie tamże zamieszkałego lat 32, tudzież

1 Błąd ten powielają także kolejne wydania książki (1986, 1994, 2001) (przyyp. red.).

Antoniego Klimowicza, organisty miejscowego lat 24 mających, i okazał nam dziecię płci żeńskiej urodzone w Wygnanowie w domu pod numerem pierwszym dnia 29 czerwca roku bieżącego o godzinie drugiej rano, z jego małżonki Stefanii z Cieciszowskich lat 30 mającej. Dziecięciu temu na chrzcie świętym odbytym w dniu dzisiejszym nadane zostały imiona Aniela Paulina Stefania, a rodzicami chrzestnymi byli Leon Osuchowski, dziedzic dóbr Rogalina, i Aniela Śmiechowska. Akt ten stawającym i świadkom przeczytany, przez nas i tychże podpisany został. Ks[ia]dz Józef Duszyński p[ro]boszcz w[rzeszczowski] urzędnik stanu cywilnego, Sienkiewicz Józef, Józef Bajkowski, Antoni Klimowicz.²

Metrykę powyższą potwierdza raptularz z tego czasu (księga nr 4 *Liber Baptisatorum Parochiae Wrzeszczów ab anno 1819–1888*, s. 103) z łacińską pisownią imienia matki Stephania de Cieciszewska (Cieciszowska).

Natomiast w aktach urodzonych w parafii Wrzos w latach 1851–1863 znajduje się metryka urodzenia i chrztu Marii Heleny Emilii o następującej treści:

Akt 13. Potkanna. Maria Helena Emilia Sienkiewicz.

Działo się w Wrzosie dnia szesnastego marca tysiąc osiemset pięćdziesiątego pierwszego roku o godzinie dwunastej w południe. Stawił się w[ielmożny] Józef Sienkiewicz obywatel w Potkanny³ zamieszkały trzydzieści pięć lat liczący w obecności świadków w[ielmożnego] Sylwestra Fugielskiego właściciela wsi Jabłonna lat sześćdziesiąt ósm i w[ielmożnego] Adolfa Sienkiewicza obywatela z Potkanny lat czterdzieści pięć liczących. I okazał nam dziecię płci żeńskiej urodzone w Potkanny dnia pierwszego bieżącego miesiąca i roku o godzinie drugiej po południu z jego małżonki Stefanii z Cieciszowskich lat trzydzieści trzy mającej. Dziecięciu temu na chrzcie świętym odbytym w dniu dzisiejszym nadane zostały imiona Maria Helena Emilia. A rodzicami jego chrzestnymi byli w[ielmożny] Adolf Sienkiewicz z w[ielmożną] Anielą Siennicką. Akt ten stawającemu i świadkom pisać umiejącym przeczytany podpisaliśmy – ksiądz Antoni Ambrożewicz p[ro]boszcz w[rzoski] u[rzędnik] s[tanu] c[ywilnego], Józef Sienkiewicz ojciec, Adolf Sienkiewicz [brat przyrodni ojca Henryka Sienkiewicza – A.C., A.C.].

Jak widać z powyższego dokumentu Maria Helena Emilia przyszła na świat 1 marca 1851 roku w Potkannie, a nie jak od lat mylnie podają biografowie Henryka Sienkiewicza, w 1852 roku w Woli Okrzejskiej.

Co więcej, błędne daty urodzenia siostr pisarza zamieszczono na odsłoniętym na cmentarzu w Okrzei 5 września 2012 roku, z inicjatywy Barbary Wachowicz i Lecha Ludorowskiego, pomniku Matka i Syn. Nikt z członków komitetu jego ufundowania nie był zainteresowany prawdziwymi informacjami, w których jesteśmy posiadaniem od roku 1994. Dezorientuje to i wprowadza w błąd turystów odwiedzających Muzeum Henryka Sienkiewicza w Woli Okrzejskiej i związane z nim pobliskie miejsca.

Autorka książki *Marie jego życia* mylnie podaje również rok 1926 jako datę śmierci trzeciej żony pisarza, Marii z Babskich Sienkiewiczowej. W rzeczywistości zmarła ona w Krakowie 8 sierpnia 1925 roku. Ciało, zgodnie z jej życzeniem, zostało

2 Ortografię i interpunkcję w cytowanych fragmentach metryk zmodernizowano (przyp. red.).

3 W dokumencie zapis nazwy miejscowości świadczący o innej odmianie gramatycznej i o wymowie ścieśnionej sporządzających dokument: „w Potkannéj” (przyp. red.).

przewiezione 13 sierpnia 1925 roku do Wojcieszkowa. „Gazeta Łukowska” (1925, nr 9, s. 14) zamieściła artykuł poświęcony uroczystościom pogrzebowym. Czytamy w nim:

Punktualnie o godzinie 12 rozpoczyna się nabożeństwo żałobne, przed trzema ołtarzami równocześnie śpiewy religijne wykonuje chór miejscowy pod kierunkiem organisty Jana Boguty. Rodzina i goście zajęli miejsce przy trumnie. Po nabożeństwie zwłoki wyniesiono z kościoła przez członków rodziny i przyjaciół i złożono na specjalnym wozie – karawanie zaprzężonym w cztery konie. Kondukt żałobny prowadził miejscowy proboszcz ksiądz Bolesław Izdebski w asyście trzech sąsiadów księży z Adamowa, Serokomli, Zofiboru. Na cmentarzu przed grobem rodziny Dmochowskich mieszczącym już 18 osób ksiądz Izdebski wygłosił przemówienie [...] W podniosłych słowach wspominał dozoną towarzyszkę Henryka Sienkiewicza podkreślając, że Ziemia Łukowska dumna jest, że przyjęła do swego łona drogie szczątki.

Warto również wspomnieć, że dziadkowie Sienkiewicza – Adam Cieciszowski oraz Felicjanna z Rostworowskich Cieciszowska – mieli d z i e w i ę c i o r o dzieci (a nie sześcioro, jak podają biografowie), z których troje zmarło w dzieciństwie. Oto akt zgonu ich syna Władysława Cieciszowskiego, zmarłego w roku 1815 (w tym roku zmarła również jego babka, Teresa z Lelewelów Cieciszowska), pochowanego w podziemiach kościoła w Okrzei:

Roku tysięcznego osiemsetnego piętnastego. Dnia dziesiątego miesiąca maja o godzinie szóstej wieczór przed nami księdzem Leopoldem Morozem, proboszczem okrzejskim sprawującej obowiązki urzędnika stanu cywilnego, gminy okrzejskiej, powiatu żelechowskiego w departamencie siedleckim, stawili się urodzony Antoni Kosiński ekonom w Woli Okrzejskiej zamieszkały, liczący lat czterdzieści, i urodzony Andrzej Zakrzewski pisarz w Woli Okrzejskiej zamieszkały, liczący lat trzydzieści pięć. Oświadczyli nam, iż dnia dziewiątego maja roku bieżącego o godzinie dziesiątej przed południem, umarł w Ułężu w domu pod numerem pierwszym wielmożny Władysław Cieciszowski, mający rok jeden, miesięcy dziesięć, dni dziewięć, i że ciało jego sprowadzili z Ułęża do Okrzej. Urodził się w Warszawie. Był synem wielmożnych Adama Kolumna Cieciszowskiego dóbr Okrzeja i Wola Okrzejska dziedzica i Felicjanny z Rostworowskich małżonków. Po czym wraz ze stawającymi podpisaliśmy akt niniejszy po przeczytaniu onegoż. W podpisie: ksiądz Leopold Moroz, sprawujący obowiązki urzędnika stanu cywilnego, Antoni Kosiński oświadczaający, Andrzej Zakrzewski oświadczaający.

Opracowana przez nas genealogia Dmochowskich z Burca znacznie różni się od dotychczasowych opracowań, które od lat powielają mylne informacje, zafalszowując biografię rodziny pisarza. Jesteśmy w stanie je skorygować na podstawie wiarygodnych dokumentów.

Anna i Antoni Cybulscy

W posiadaniu Redakcji „Wieku XIX” znajdują się dołączone przez Państwa Annę i Antoniego Cybulskich odpisy metryk urodzenia siostr Henryka Sienkiewicza – Anieli Pauliny Stefanii i Marii Heleny Emilii oraz aktu zgonu Władysława Cieciszowskiego.